

LAUSUNTO

10.2.2016 11/01/16

Oikeusministeriö

oikeusministerio@om.fi

Viite: OM 8/41/2014

Asia: Lausuntopyyntö liiketoimintakieltolain muutosehdotuksesta

Oikeusministeriö on pyytänyt Konkursiasiamiehen toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta. Lausuntonani esitän seuraavan.

Luonnoksessa esitetyt muutokset ja lisäykset liiketoimintakiellosta annettuun lakiin, lakiin rikostorjunnasta tullissa ja lakiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa ovat perusteltuja. Sen sijaan konkurssilakiin ehdotettu muutos pesänhoitajan velvollisuuteen ilmoittaa konkurssiasiamiehelle liiketoimintakiellon edellytyksistä niissä tilanteissa, jossa rikosilmoitusta ei tehdä, ei ole tarkoituksenmukainen eikä johtaisi ehdotuksella tavoiteltuun liiketoimintakiellon tehostumiseen.

Voimassa olevan lain mukaan pesänhoitajan on ilmoitettava velallisselvityksen laatimisen jälkeen ilmi tulevista liiketoimintakiellon edellytyksistä syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle. Pesänhoitajan on annettava syyttäjälle pyynnöstä lisäksi muut asian tutkimisen kannalta tarpeelliset asiakirjat. Rikosilmoituksen pesänhoitaja tekee suoraan esitutkintaviranomaiselle.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja ilmoittaisi konkurssiasiamiehelle seikoista, joilla voi olla olennaista merkitystä arvioitaessa, tuleeko velallinen tai hänen edustajansa määrätä liiketoimintakielloon. Varsinaisen ilmoituksen esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon edellytysten selvittämiseksi tekisi konkurssiasiamies. Pesänhoitajalla ei olisi velvollisuutta selvittää asiaa

Konkurssiasiamiehen toimisto

The Office of Bankruptcy Ombudsman

Ratapihantie 9

00520 HELSINKI

Puhelin

Faksi

Sähköposti

029 566 5111

029 566 5110

etunimi.sukunimi@oikeus.fi

www.konkurssiasiamies.fi

laajemmin, vaan hänen tulisi ainoastaan ilmoittaa konkurssiasiamiehelle mainituista seikoista, jotka ovat tulleet ilmi. Edelleen ehdotuksen mukaan konkurssiasiamiehen harkinnassa olisi, missä laajuudessa se selvittää asiaa. Keskeistä tältä osin olisi konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa konkurssiasiamiehelle säädetty tehtävä ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien tai väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi. Pesänhoitajan olisi sanotun lain 3 §:n nojalla toimitettava konkurssiasiamiehelle tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Konkurssiasiamiehelle ei ole perusteltua luoda tällaista uutta roolia liiketoimintakiellon edellytysten selvittämisessä. Ehdotettu malli on raskas, koska konkurssiasiamies toimisi vain tarpeettomana välikätenä pesänhoitajan ja esitutkintaviranomaisen välissä. Pesänhoitajalla on parhaat edellytykset tehdä ilmoitus liiketoimintakiellon edellytyksistä, koska hän on perehtynyt velallisen toimintaan ja hänen hallussaan on velallisen kirjanpito- ja hallintoaineisto. Konkurssiasiamiehen ilmoitus perustuisi ja rajoittuisi joka tapauksessa pesänhoitajan havaintoihin. Jos esitutkinta käynnistetään, esitutkintaviranomainen joutuu joka tapauksessa kuulemaan asiassa ensisijassa pesänhoitajaa ja turvautumaan tämän hallussa olevaan aineistoon.

Ehdotuksessa konkurssiasiamiehen rooli jää epäselväksi. Toisaalta konkurssiasiamies tekisi ilmoituksen esitutkintaviranomaiselle pesänhoitajan havaintojen pohjalta, mutta toisaalta konkurssiasiamiehen edellytetään tutkivan omien toimivaltuuksiensa nojalla ilmoituksen edellytyksiä ja hankkimaan tietoja ja selvityksiä pesänhoitajalta.

Konkurssiasiamies valvoo päätyönään konkurssipesien hallintoa eli käytännössä pesänhoitajia. Konkurssiasiamies ei ole suoraan tekemisissä mahdollisen tutkinnan kohteena olevan liiketoiminnan ja sitä harjoittaneen henkilön kanssa. Tältä osin konkurssiasiamiehen tehtävä ja asema on kokonaan toisenlainen kuin muilla valvontaviranomaisilla, joille on annettu roolia liiketoimintakieltoasioissa. Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaiset ovat itse suorassa yhteydessä liiketoiminnan

harjoittajaan ja nämä tekevät suoria havaintoja yrityksen toiminnasta. Konkurssipesissä vastaavassa asemassa havaintojen suhteen on pesänhoitaja, ei konkurssiasiamies. Olisi luontevinta, että ilmoitukset liiketoimintakiellon edellytyksistä tekee se, jonka havaintoihin ilmoitus perustuu.

Konkurssilakiin lisättiin 1.3.2013 voimaan tullut 14 luvun 5 §:n 4 momentti, jonka mukaan pesänhoitajan on tehtävä rikosilmoitus havaitsemistaan velallisen toiminnassa tehdyistä tietyistä rikoksista. Nähtiin tehokkaimmaksi ja tarkoituksenmukaisimmaksi, että juuri pesänhoitaja itse tekee rikosilmoituksen esitutkintaviranomaiselle. Pesänhoitajalla on paras käsitys velallisen toiminnasta ja hänellä on myös velallisen koko asiakirja-aineisto käytössään. Ennen lainmuutosta pesänhoitaja toimitti velallisselvityksen syyttäjälle ja syyttäjä käynnisti sen pohjalta esitutkinnan tarvittaessa. Tämä järjestely ei käytännössä toiminut hyvin, koska syyttäjällä ei ollut kaikkea sitä tietoa ja aineistoa, joka pesänhoitajalla oli, ja syyttäjä joutui arvioimaan rikoksen olemassaoloa tosiasiallisesti perusteiden.

Luonnoksessa esitetty konkurssilain muutos asettaisi konkurssiasiamiehen liiketoimintakiellon edellytysten arvioinnissa samaan epätarkoituksenmukaiseen asemaan kuin syyttäjä oli aikanaan esitutkinnan käynnistämistä harkitessaan. Tämä toimintamalli ei ole tarkoituksenmukainen eikä se tehosta liiketoimintakieltojärjestelmän toimivuutta, vaan luo ylimääräisen mutkan tiedonkululle.

Ehdotuksen sivulla 7 on todettu, että ”Valvontaviranomaisille sitä vastoin saattaa tyypillisimmin kertyä tehtäviensä perusteella tietoa, jolla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten arvioinnissa. Tarkoituksenmukaisempaan voidaankin pitää, että valvontaviranomainen pyytäisi suoraan esitutkintaviranomaiselta tutkinnan toimittamista.” Tämä pitää paikkansa liiketoimintaa harjoittavien yritysten kanssa suoraan tekemisissä olevien viranomaisten osalta. Konkurssiasiamiehen rooliin ja tehtäviin tämä ei kuitenkaan kuulu, vaan konkurssimenettelyissä tässä asemassa on edellä kuvatulla tavalla pesänhoitaja. Siksi on perusteltua, että konkurssipesissä

ilmoituksen tekee pesänhoitaja eikä konkurssiasiamies. Tämä vastaa sitä tehokkaaksi todettua menettelyä, jota jo noudatetaan konkurseissa rikosilmoitukseen liittyvissä liiketoimintakiellon edellytyksistä ilmoittamisessa.

Ehdotuksessa näyttää tavoitellun lainsäädännöllistä harmoniaa, jossa valvontaviranomainen on aina se taho, joka tekee ilmoituksen liiketoimintakiellon edellytyksistä niissä tilanteissa, joissa rikosilmoitusta ei tehdä. Tämän harmonian tavoittelu ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että tehokkuus vähenee. Rikoksista ja niihin liittyvistä liiketoimintakiellon edellytyksistä ilmoittaminen konkurssipesissä on jo tehokkuutta tavoitellen säädetty pesänhoitajan tehtäväksi. Perusteltua on, että samaa menettelyä noudatetaan myös liiketoimintakiellon edellytyksistä ilmoitettaessa.

Esitän, että luonnoksessa ehdotetun konkurssilain muutoksen sijaan konkurssilakia muutetaan seuraavasti.

Vaihtoehto 1: Muutetaan velallisselvitystä koskevaa konkurssilain 9 luvun 2 §:n 4 momenttia niin, että pesänhoitajalla olisi velvollisuus toimittaa velallisselvitys tai sen jälkeen esille tulevat liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset esitutkintaviranomaiselle silloin, kun pesänhoitaja ei tee velallisen toiminnasta rikosilmoitusta, mutta edellytykset määrätä liiketoimintakiello muulla kuin rikosperusteella näyttäisivät olevan käsillä.

Vaihtoehto 2: Konkurssilain rikosilmoituksen tekemistä koskevaan 14 luvun 5 §:n 4 momenttiin otetaan lisäys, jonka mukaan pesänhoitajan on tarvittaessa tehtävä poliisille ilmoitus myös seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta.

Konkurssiasiamies

Helena Laine

Konkurssiylitarkastaja

Harri Hämäläinen